

Csernyánszky Erzsébet

Az önazonosságtudat erősítése az Arany János Kollégiumi-Szakiskolai Programban

ELŐZMÉNYEK

A Kiskunfélegyházi Szakképző Intézmény Kossuth Középiskolájának Kollégiuma a 2008-2009-es tanévben kezdte el az AJKSZP megvalósítását a rendelet előírásaira épülő munkaterv alapján. Az első évtől kezdve feladataink között kiemelten szerepelt az identitás artikuláció. A későbbi évek tapasztalatai igazolták, hogy hangsúlyt kell fordítanunk a programban résztvevők önazonosságtudatának alakítására, fontos mind a családoknak, mind a tanulóknak a családdal, az otthon maradt barátokkal, a szűkebb környezettel, a lakóhellyel való kapcsolattartása. Ezért törekedtünk arra és célunk ma is, hogy ezeket a kötelekeket erősítsük. A szülőkkel való kapcsolattartás jól bevált formáin túl (például: gólyatáborbeli ismerkedés, foglalkozás; szülői értekezletek, közös ünnepek, heti telefonos kapcsolattartás stb.) kerestük meg azokat a lehetőségeket, amelyek illeszkednek az éves feladattervünkbe és előmozdítják a tanulók és lakóhelyük közötti kötődés stabilitását.

BEISKOLÁZÁS

Az AJKSZP célcsoportjának felkutatása során eljutottunk a pályázó tanulók családjaihoz is. Ezen alkalmak során találkoztunk tisztességes szegénységben élő, szeretetet sugárzó, a társadalmi elvárásoknak megfelelő nevelési elveket valló családokkal és találkoztunk olyanokkal is, ahol a megélhetési problémákon túl életvezetési, problémamegoldási gondok voltak jellemzők. A családi háttér típusától függetlenül, a tanulók nehezen válnak le és el a családtól. Ennek egyik oka a családokban megtapasztalt szeretetkapcsolatokban keresendő. A másik ok az otthon nyújtotta biztonság, mely ugyan korlátozott megtapasztalásokat nyújt, mégis a tágabb világ útvesztőinek tűnő ingereivel szemben biztos pontot jelent. Ez jellemző azoknál a tanulóknál is, akiknél kiderült, hogy a családon belül rendszeres az erőszak különböző formáinak napi megjelenése. Ez felveti azt a kérdést, vajon a család – melyet az öntudatra ébredő személyiség megtapasztal – vajon értékeivel, vagy a valahová tartozás biztonságával jelent szocializációs színteret? Feladatunk tehát az is, hogy e kiszakított gyermekeknek kisebb mértékben nyissuk meg a lehetőségek csatornáit. Továbbá ebbe az „új világba” bepillantást engedjünk a szülőknek – ahányszor csak igényük van rá. Nem utolsó sorban szocializációs folyamataink mérhető neveltségi és hozzáadott értékbeli változásokat generáljanak, amelyek a visszacsatolás folytán közvetett és közvetlen módon hatnak a lakóhely és szűkebb értelemben a család mindennapjaira.

A PROGRAM KIDOLGOZÁSA

A bevezetőben említett empirikus megtapasztalásunk készítetett arra, hogy kidolgozzunk egy olyan programot, amellyel megakadályozzuk a kollégiumból való lemorzsolódást, és amely segít abban, hogy a végső célt elérjük, vagyis a társadalom számára hasznos, aktív, piacképes szakembert neveljünk.

A 2010-2011-es tanévre nyilvánvalóvá vált, hogy nyitnunk kell azok felé a települések felé, ahonnan a programban részt vevő tanulók érkeznek. A kapcsolat néhány formája már kialakult az együttműködések során. Így az általános iskolák, a települési gyermekjóléti szolgálatok minden évben segítettek munkánkat, de szükségét éreztük annak is, hogy megfordítódjon az irány és a program segítsen.

A koncepciónk az volt, hogy a családtól, a lakóhelytől kell kiindulni. Ezzel elismertük azt a tényt, hogy nagyon nehéz a családtól távol helyt állni – különösen akkor, ha a diák nagyobb követelményrendszerrel szembesül, mint amit a családban tapasztalt. Célunk volt továbbá, hogy diákjaink hatással legyenek a szűkebb szociokulturális környezetükre, ugyanakkor érezzék azt is, hogy ide tartoznak.

Elképzelésünket tematikus projekt formájában valósítottuk meg, elsőként olyan tiszai településekre látogattunk, ahonnan évről évre egyre több diákunk érkezik. Az első programhétvégéket mutatja be az alábbi összefoglaló¹.

„A Kiskunfélegyházi Szakképző Intézmény és Kollégium Arany János Kollégiumi- Szakiskolai Programjában részt vevők három csoportja a hét végén ellátogatott néhány társuk lakhelyére. Szankon és Kiskunmajsán jártak.

A 2010-2011-es tanévben, a harmadik éve megvalósított esélyteremtő programban első alkalommal ősszel indultunk el azokra a településekre, ahonnan „aranyos” kollégistáink érkeztek. A célunk ezzel az, hogy erősítsük a kötődést a szülőhely és a tanuló, az otthon maradt család és a távolba került tanuló között. A részprogram a szociális kompetencia- és a közösségfejlesztés mellett a környezettudatosság kialakítását is segíti.

A mintegy 70 tanulóval szeptemberben Tiszaal páron, októberben Tiszasáson munkálkodtunk, most pedig április 2-án szombaton Szankra, vasárnap pedig Kiskunmajsára mentünk. Szankon a csapat egyik fele a helyi óvoda udvari fajtáit varázsolta újjá, festette át. Valamint az óvoda udvarába 15 fát (juhart és platánt) is elültettek. A csapat másik része pedig a település központjában kapálta és nyitogatta az ágyásokat, majd a parkban tevékenykedett. A szorgos kezek munkáját az óvodások, és a szanki kollégista diákjaink szülei szendvicsekkel és finomabbnál finomabb süteményekkel köszönték meg.

Vasárnap Kiskunmajsán, az üdülő faluban parkosítottunk. A helyi kertész segítségével és irányításával 45 facsemetét ültettünk el.

1 A cikk szerzői: Csernyánszky Erzsébet és Surján Attila

A munkálatok végeztével személyes üzeneteket és kívánságokat fogalmaztak meg az Arany János Kollégiumi-Szakiskolai Programban részt vevő diákjaink. Mindannyian úgy érzik, hogy néhány év múlva ismét el kell jönniük Szankra és Kiskunmajsára, hogy akkor megnézzék munkájuk eredményét.

A programhétvége elérte célját, a tanulók nemes feladatot hajtottak végre: fát ültettek. Az utókornak. Remélik, hogy kezük munkáját unokáik is látni fogják.”

Ahhoz, hogy az identitás erősítését szolgáló programhétvégék/projekthetek sikeresek legyenek, az 1. táblázatban látható algoritmust követtük.

1. TÁBLÁZAT: Az identitás erősítésének lépései	
ILLESZKEDÉS A FELADATTERVHEZ	A FOLYAMAT ELEMEI
Identitás	Éves terv kidolgozása, mely figyelembe veszi az egyént, mint állandó lakost, az egyént, mint az Arany Jánosos csoport részét. Célok meghatározása Tanulók kiválasztási szempontjainak meghatározása Tanulók és települések kiválasztása
Projekt/projekthét	Központi téma kiválasztása Kapcsolatfelvétel: önkormányzat, szülők, családok Pedagógiai környezet biztosítása – ráhangolás, motiváció Egyéni tanulói feladatok meghatározása Felelősök kiválasztása Lebonyolítás feltételeinek biztosítása Gyakorlati lebonyolítás Visszacsatolás – helyszíni értékelés, projektzárás
Finanszírozás biztosítása	Utaztatás Anyagok, eszközök, kellékek biztosítása Étkeztetés (esetleg vendéglátás)
Nyilvánosság biztosítása	Kollégiumi közösség meghívása, részvétele az egyes projektszakaszokban. Média tájékoztatása Honlapon cikk megjelentetése Helyi sajtóban cikk

KAPCSOLÓDÁS AZ ÉVES FELADATTERVHEZ

Természetesen a tanévre vonatkozó feladatterv készítése során számba vesszük az identitásra vonatkozó előző évi tapasztalatainkat. Ebben benne rejlik a PDCA folyamatokra oly jellemző folyamat közbeni értékelés, a korrekció lehetősége is. Ennek a területnek a megtervezésénél feltétlenül biztosítani kell az átlagosnál nagyobb rugalmasságot mind a tartalom, mind a projekttema meghatározásában, mert a tanulói érdeklődést a pillanatnyi igények kielégítettsége nagymértékben meghatározza. Ezzel tudjuk indokolni azt, hogy a tavaszi „hazlátogatásunk” helyszíneinek Szankot és Kiskunmajsát választottuk az eredetileg tervezett Orgovány helyett. A tanulói igényeken túl a helyszínmódosítás másik indoka a kiskunmajsai gyerekeknek a tanév második felévére felerősödött labilitása volt, amely a hiányzások számában is megmutatkozott.

A konkrét feladattervhez visszacsatolva az alábbi területeken érzékelhető az identitással kapcsolatos pedagógiai tevékenységünk hatása.

(1) *A tanulók felkutatásának és beiskolázásának folyamata* során a program leendő diákjai is részt vesznek és részt vehetnek segítőként egy-egy falulátogatásunkon, ezáltal lehetőségünk van előzetesen megismerni a tanulók egyéniségét, személyiségét.

(2) *A felkészítés folyamata az AJSZKP-benvaló részvételre:* a sikeres együttműködés a tanulóval, családjával és az általános iskolájával, az önkormányzatokkal, a tagintézményekkel erősíti a tanuló motiváltságát a program iránt. Család – iskola – kollégium közös munkája eredményeként évről évre nőhet a program elismertsége, mely egyben vonzóbbá teszi magát az intézményt is.

(3) *Az egyéni fejlesztés folyamata, valamint a (4) az egyéni fejlesztés eszközrendszere* sikeresen és akadálymentesebben működtethető az összes szereplő és a meglévő kapcsolati háló segítségével. Mivel az egyéni fejlesztés folyamata a tanuló szükségleteihez igazodik, ezért nem jelenthet gondot adott évben a faluválasztás rugalmassága sem. Az identitás artikulálása és erősítése érdekében a tanévenkénti három szülői értekezletet, a közös karácsonyt jól kiegészíti a két – vagy az igények szerint további – falulátogatás is. A kortárs segítség éves tevékenységei között megjelenhet/megjelenik a szülőföldhöz, a barátokhoz való visszakapcsolás segítése. Ez a tevékenység hozzájárul ahhoz, hogy tanulóink – csoporton belül, csoportok között, kollégiumi szinten – jobban megismerjék egymást.

(5) *Pedagógiai környezet.* Az egészséges személyiségfejlődéshez szükséges szocializáló és befogadó kollégiumi környezet kialakítása biztosítja azt az elfogadó légkört, amelyben a tanulói célok megvalósítása kooperatív eljárások, projektek sorozatán keresztül realizálódik. A projekt módszer alkalmazásával szerveződő tevékenységek (csoportfoglalkozáson, csoportfoglalkozáson kívül) biztosítják az egyéni fejlődést, a holisztikus gondolkodás fejlesztésén keresztül. Mindez erősíti a kötődés, a hazaszeretet érzéseit is.

(6) *A tanulói mérés és értékelés folyamata.* A falulátogatásokkal kapcsolatos igények meg kell, hogy jelenjenek a szükségletek azonosítása alkalmával. A tanulók személyisége feltérképezésének, megismerésének egyik vetülete lehet a szülőfölddel és a szülőkkel való kapcsolattartásának igénye, milyensége, ennek mérése.

(7) A *pályorientáció* során az intézmény tágabb körben értelmezett klienseinek, környezetének az igénye jelenik meg. Fel kell térképeznünk azokat a kapcsolódási pontokat, amelyeket kihasználva az adott kompetenciákkal rendelkező tanulót sikeres szakemberként tudjuk a saját miliójében elhelyezni.

(8) Az *AJKSZP folyamatos fejlesztése*. Egyértelmű, hogy a falulátogatások is részei a szociális és érzelmi védőháló működtetésének. A fejlesztésekben részt vevő teamnek gondot kell fordítania arra, hogy az együttműködések kapcsolati hálója egy sűrűre szövött – biztonságot jelentő védőháló legyen. Ez a kiterjedt együttműködéseknek, szociokulturális környezetbe történő visszacsatolásnak is köszönhető. Folyamatosan nő az intézménybe jelentkezők száma és folyamatosan nő a programba felvettek száma, hiszen ezek az események a nyilvánosság biztosításán keresztül is ismertté és vonzóvá teszik a kollégiumban folyó szocializációs tevékenységet.

ÖSSZEGZÉS

Azon túl, hogy az éves feladatterv végrehajtásának gyakorlatilag minden pontjára kihat az identitást erősítő tevékenységünk, fontos, hogy a tanulók is pozitívan élék meg ezeket az alkalmakat. Az egyéni célok – igények – elvárások összhangját úgy tudjuk megteremteni, hogy közben eleget teszünk a vállalásainkban megfogalmazottaknak.

Az érintettek körének kiválasztása, a településekkel való kapcsolatfelvétel, a helyszínen történt fogadtatás mind hozzájárul a tanulók érdeklődésének fenntartásához.

Az első projekt sikerét igazolja, hogy a más településekről érkező tanulóknak is igényként merült fel az, hogy mikor megyünk Szankra, Kiskunmajsára vagy akár Orgoványra. Ennek az igénynek eleget téve tekintünk a jövő évi folytatás elé.